

Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo

Department of Ethnology and Cultural Anthropology

UNIVERZA V LJUBLJANI

FILOZOFSKA FAKULTETA

Simpozij O TRADICIJAH

Program in povzetki

19. apr. 2016

PROGRAM SIMPOZIJA

Ljubljana, Zavetiška 5, pritličje, predavalnica P2

Predavanja trajajo dvajset minut, deset minut je namenjenih razpravi.

9.00 Pozdravna beseda

9.15 Bojan Baskar - ***Kaj je tradicija?***

9.45 Marija Stanonik - ***Premislek o tradiciji s folklorističnega vidika***

10.15 Božidar Jezernik - ***Modernizacija in tradicija in etnološki pogled***

Moderator: Peter Simonič

Premor (15 min)

11.00 Vladka Tucovič - ***Tradicija v slovenistiki – nepogrešljiva stalnica ali
nebodijetrebna?***

11.30 Marjeta Pisk - ***Tradicije v slovenski (glasbeni) folkloristiki***

12.00 Ičo Vidmar - ***O selektivni tradiciji in o tem, kako je jazz postal ameriški
nacionalni zaklad***

Moderator: Miha Kozorog

Premor (30 min)

13.00 Rajko Muršič - ***Tradicija, moderna in trgovanje z iluzijami: o proizvodnji
pristnih nadomestkov***

13.30 Tim R. Perne - ***Tradicija in politika – Primer evromajdana***

14.00 Mateja Habinc - ***O tradicijah, ki jih ni: »primer iz druge roke«***

Moderatorica: Alenka Bartulović

POVZETKI REFERATOV

Bojan Baskar

Kaj je tradicija?

V vrsti družboslovno-humanističnih ved kakor tudi v vsakdanji govorici se beseda tradicija uporablja zelo pogosto. Ob tem se potihem predpostavlja, da je pomen tega pojma znan in da zato ne rabi niti definicije niti reflektivne problematizacije. O tem najzgovorneje priča dejstvo, da v strokovnih slovarjih in leksikonih teh ved geslo 'tradicija' zelo pogosto preprosto umanjka. V uvodnem prispevku bomo podali kratek pregled osnovnih pomenov in rab pojma tradicije v vedah, kjer igra ta pojem pomembno vlogo (folkloristika, etnologija in antropologija, sociologija, literarna veda, teologija...).

bojan.baskar@ff.uni-lj.si

Marija Stanonik

Premislek o tradiciji s folklorističnega vidika

Folkloristično izhodišče je morda že "tradicionalno", toda ni mogoče prezreti dejstva, da je vsak napredek mogoč le na podlagi že sprejetih dejstev in dognanj. To najbolje ponazarja človekova hoja. Brez ene noge človek ne more hoditi, kaj šele teči, še ravnotežja nima (če nima druge umetne opore). Tako je tudi s tradicijo. Ta je noga zadaj, na katero se človek opre, da lahko naredi korak naprej (= napredek). Tradicija je torej danes tako zaničevano "stara", vendar prav to omogoča gibanje, dinamiko.

Stanonik@zrc-sazu.si

Božidar Jezernik

Modernizacija in tradicija in etnološki pogled

Industrializacija, ki se je v Avstrijskem cesarstvu uveljavljala v drugi polovici devetnajstega stoletja, je ljudem omogočala dostop do boljših in cenejših produktov v vedno večjih količinah, na življenje ljudi pa je pomembno vplival tudi njen stranski produkt: rušenje tradicije in spoštovanja. Po definiciji je modernizacija oblika razvoja, pri katerem se opušča določene tradicionalne družbene norme in vrednote z namenom doseganja napredka; zato poteka v poudarjenem nasprotju s »tradicijo« in »tradicionalizmom«. Zaradi modernizacije je tradicionalna kultura izginjala, podedovane resnice pa so se druga za drugo znašle na rešet, na katerem so se včerajšnje družbene norme in pravila izkazovala kot goli predsodki.

Nastajajoči kapitalizem je neusmiljeno razdiral tradicionalno življenje in sprožil množično selitev iz vasi v mesta. Meščanska revolucija je dodobra spremenila tudi vsakdanje življenje ljudi. Ljudje »prejšnje dobe« so imeli malo potreb, bili so skromni v jedi, pijači in obleki ter niso poznali luksuza, kot so ga predstavljale kavarne in tobak oziroma ženski klobuki ali kava. Nova doba z železnicami, tovarnami, tiskom in telegrafom je to temeljito spremenila: ljudje so nenadoma imeli polno potreb. Da so jih mogli zadovoljevati, so morali spremeniti način življenja in mišljenja ter pogled na svet. Ljudje nove dobe so si prizadevali biti »moderni« in se posloviti od tradicionalnega življenja.

Modernizacija je najprej zajela mesta, od tam pa je prodirala tudi v najbolj oddaljene hribovske vasi in razdirala obstoječe elemente tradicionalnega načina življenja. »Okoličani N. mesta,« si je zabeležil Janez Trdina, »niso le kaj bolj neomikani, ampak tudi naj revnejši – čim dalje od mesta tem bolj je kmet premožen. Vzrok: zapravljanje v mestu o tržnih dneh in sicer.« Zaradi izginjanja tradicionalne kulture in vrednot so ti postajali redki, redkost pa je dvigovala njihovo vrednost. Slovenski meščani, od katerih so se mnogi med njimi sami priselili v mesto, so začeli prav po romantično povzdigovati kmeta in kmečko življenje. Kmečko je postalo sinonim za narodno, nacionalizem pa je iz narodnega naredil sinonim za dobro in lepo. Podeželje je dobilo podobo stabilnosti in trajnosti za razliko od nenehno spreminjajočega se mesta, in sicer tako glede narodne homogenosti kot zaradi svoje domnevne zavezanosti tradicionalnemu načinu življenja, v katerem denar ni bil »sveta vladar«, temveč so imele prvenstvo druge vrednote.

bozidar.jezernik@ff.uni-lj.si

Vladka Tucovič

Tradicija v slovenistiki – nepogrešljiva stalnica ali nebodijetrebna?

Krajši razmislek o tradiciji v raziskovanju slovenske književnosti in jezika, čemur se v najširšem smislu posveča slovenistika oz. slovenistična literarna veda in slovenistično jezikoslovje, nam na prvo žogo ponudi stereotipno misel, da je slovenistika med vsemi humanističnimi vedami še najbolj »zapravljena«, če tradicijo povezujemo z negativnim in zastarelim. Pomislimo samo na mastodontski *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, ki je izhajal polna tri desetletja, ali neskončno besedilnokritično zbirko *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev*, katere namen in pomen povprečnemu bralcu sploh nista doumljiva, knjige iz zbirke pa neprivlačne in neberljive. Prispevek bo poskušal pokazati nasprotno, da so namreč tovrstne »tradicionalne« platforme nepogrešljiva odskočna deska za sodobno slovenistično znanost, ki brez tradicije ne bi mogla obstajati.

vladka.tucovic@guest.arnes.si

Marjeta Pisk

Tradicije v slovenski (glasbeni) folkloristiki

Fenomen tradicije/tradicij je (glasbeni) folkloristiki tako inherenten, da se le redko postavlja pod drobnogled, zato v prispevku osvetljujem širšo družbeno-kulturno konstruiranost samega predmeta folkloristike. Ljudska pesem kot izbran element ljudske kulture je bila v delih glasbenih folkloristov obravnavana prvenstveno kot del homogene tradicije znotraj slovenskega naroda in deloma komparativno v primerjavi z drugimi nacionalnimi kanoni. Kako je na to vplival »metodološki nacionalizem«? Zakaj se je folkloristika bolj osredotočala na simbolne identitete kot na dinamični vidik pesmi kot sestavnih delov »živetih identitet«? Kako so mehanizmi redukcije sooblikovali videz homogenosti tradicije?

In, ali je situacijskost kot konstituens ljudske pesmi sploh mogoče zajeti v tradicijo? Je tradicionalnost pesmi torej bolj v njeni referencialnosti kot v njeni strukturi? Številna odprta vprašanja vabijo k ponovnemu razmisleku o tem, kako v folkloristiki v preseganju metodološke tradicije razumevamo pesemsko/e in glasbeno/e tradicijo/e.

marjeta.pisk@gmail.com

Ičo Vidmar

O selektivni tradiciji in o tem, kako je jazz postal ameriški nacionalni zaklad

Sociologija o tradiciji ni veliko razpredala. Zato pa je britanska sociologija kulture oziroma izrecni kulturni materializem Raymonda Williamsa postregel s pojmom »selektivna tradicija« in ga povezal s procesom inkorporiranja v efektivno in dominantno kulturo v družbi – z načinom, kako iz celotnega močnega obsega preteklosti in sedanosti izberemo določene pomene in prakse, druge pa zanemarimo in izključimo – recimo, alternativne in opozicijske kulture.

Moj zgled bo s področja glasbene umetnosti. Primer takšne selektivne tradicije bo jazz od osemdesetih let naprej. Leta 1987 ga je ameriški kongres razglasil za ameriški nacionalni zaklad, kot poseben »predmet« je prodrl v glasbene izobraževalne ustanove, trobentač Wynton Marsalis je postal njegov »uradni skrbnik« v Lincoln Centru v New Yorku.

ico@radiostudent.si

Rajko Muršič

Tradicija, moderna in trgovanje z iluzijami: o proizvodnji pristnih nadomestkov

Temeljni prelom, ki zaznamuje moderno dobo, je radikalen prelom s tradicijami, ki na eni strani vodi v izgubo temeljev trajnih identifikacij, na drugi strani pa v pospešeno, malodane kompulzivno proizvodnjo njihovih začasnih nadomestkov. Avtor bo razpravljal o konceptu tradicije s prikazom lastnega zgodnejšega kibernetičnega razumevanja razmerja med tradicijo in inovacijo v mladinskih kulturah na podeželju, nato z neizprosno kritiko pojmovanja pristnosti kot reči, ki nima prav nobenega pomena, do presoje sodobne popularne kulture kot najbolj pristnega nadomestka navidezno izgubljenih tradicij.

Tako kot koncepta tradicij ni mogoče razumeti brez upoštevanja temeljnih zgodovinskih premen v času neskončne (re)produkcije njenih pristnih nadomestkov, tudi ni mogoče razumeti trgovanja z iluzijami v sodobnem času brez upoštevanja tistih redkih sodobnih praks, ki se trmasto izogibajo lastni tradicionalizaciji.

Samonikla prizorišča, ki jih avtor preučuje in spremlja v zadnjih nekaj letih, so specifični prostori, ki narekujejo povsem specifične načine premisleka tradicije, moderne in režimov moči. S povsem druge strani pa je mogoče misliti paradokse "pristnih nadomestkov" skozi procese radikalne dematerializacije glasbe v oblčnih shrambah zvoka.

rajko.mursic@ff.uni-lj.si

Tim R. Perne

Tradicija in politika – Primer evromajdana

Politika si že vseskozi zgodovino rada poslužuje pojma tradicije za galvanizacijo ljudskih množic. Kaj pa se zgodi, ko galvanizacija postane radikalizacija in tradicija služi le še kot evfemizem desničarskemu ekstremizmu? Ko so se v Ukrajini pričeli krepiti tokovi revolucije, so se med maso politično brezbarvnih protestnikov na *majdanu*, katere je družila zgolj želja po spremembah, pomešali posamezniki, ki so svoje radikalne ideje pretkano ovili v plašč tradicije in s spretno retoriko postavili temelje bodoče ukrajinske skrajne desnice.

tim.perne@gmail.com

Mateja Habinc

O tradicijah, ki jih ni: »primer iz druge roke«

V slovenski (medijski) javnosti je razširjeno prepričanje, da na Slovenskem tradicije rabe oblačil in obutve iz druge roke ni. Natančnejša, a redkejša, je ocena, da ni tradicije nakupovanja oblačil in obutve iz druge roke, ker ni tradicije tovrstne specializirane prodaje. Že hiter vpogled v zgodovino takšne predstave o odsotnosti vseh treh tradicij sesuje v prah, a obenem porodi tudi vprašanja, povezana s simbolnostjo posameznih v zgodovini (ne)znanih rab rabljenega. Rabljeno je namreč lahko v obtoku primarno zaradi (ekonomske) nuje, lahko pa predvsem ali sočasno tudi zaradi (ekološke, stilske, statusne idr.) izbire oziroma odločitve. Predstava o odsotnosti tradicije rabe rabljenega se tako, kot kaže analiza medijskih vsebin (tj. vsebin iz druge roke), nanaša predvsem na rabo rabljenega kot izbire. Raba rabljenega zaradi nuje je, kot kažejo številni viri in literatura, znana, tradicionalna, raba zaradi izbire pa se tako vsaj v medijih zdi tista, ki naj ne bi bila (široko) znana, ki naj bi bila nova, moderna in s tem nasprotna tradiciji nuje. V tej luči se medijske objave, ki tožijo nad odsotnostjo tradicije izbire zdijo naivno čudenje nad dejstvom, da (še vedno) nismo (zadosti moderna) družba blagostanja, ki bi množicam omogočala dejanja ne toliko iz nuje kot iz izbire. Obenem pa ravno tovrstne medijske objave izbiro rabljenega tudi popularizirajo kot prakso, ki ekonomsko nujo za videzom izbire iz denimo okoljskih vzgibov lahko tudi prikrije, prakso, ki spodbuja ustvarjanje nove, četudi zgolj navidezne tradicije izbire in s tem tudi vsaj navidezne vesplošne modernizacije.

mateja.habinc@guest.arnes.si

Organizacijski odbor simpozija O tradicijah, 19. apr. 2016

Alenka Bartulović, Bojan Baskar, Mojca Bele, Miha Kozorog, Sarah Lunaček, Peter Simonič

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za etnologijo in kulturo antropologijo
Zavetiška 5
1000 Ljubljana
E: eika@ff.uni-lj.si
T: +386 (1) 241 15 20
F: +386 (1) 423 44 97
S: <http://etnologija.etnoinfofab.org/sl/>

Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo

Department of Ethnology and Cultural Anthropology

UNIVERZA V LJUBLJANI

FILOZOFSKA FAKULTETA